

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

Кафедра анатомії, гістології і патоморфології тварин ім. акад.
В. Г. Касьяненка

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Декан факультету ветеринарної медицини
и факультету ветеринарної медицини
Протокол № 15 від 15 червня 2023 р.

“СХВАЛЕНО”
на засіданні кафедри
анатомії, гістології і патоморфології
тварин ім. акад. В. Г. Касьяненка
Протокол № 15 від 15.05.2023 р.
Олег МЕЛЬНИК

“РОЗГЛЯНУТО”
Гарант програми
д. вет. н., зав. каф. терапії
і клінічної діагностики
Наталія ГРУШАНСЬКА

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ПАТОЛОГІЧНА МОРФОЛОГІЯ ТА СУДОВА ВЕТЕРИНАРІЯ

Спеціальність	211 “Ветеринарна медицина” (повний термін)
Освітня програма	“Ветеринарна медицина”
Факультет	Ветеринарної медицини
Розробники:	Борисевич Борис Володимирович, доктор ветеринарних наук, професор Сердюков Ярослав Костянтинович, кандидат ветеринарних наук, доцент Гаркуша Станіслав Євгенійович, кандидат ветеринарних наук, доцент

1. Опис навчальної дисципліни
“ ПАТОЛОГІЧНА МОРФОЛОГІЯ ТА СУДОВА ВЕТЕРИНАРІЯ “

Галузь знань, напрям підготовки, спеціальність, освітньо-кваліфікаційний рівень	
Освітній ступінь	Магістр
Спеціальність	211 Ветеринарна медицина
Освітня програма	Ветеринарна медицина
Характеристика навчальної дисципліни	
Вид	Обов'язкова
Загальна кількість годин	240
Кількість кредитів ECTS	8
Кількість змістових модулів	6
Форма контролю	Екзамен, залік
Показники навчальної дисципліни для денної форми навчання	
Рік підготовки	4-5-й
Семестр	7,8,9
Лекційні заняття	75
Лабораторні заняття	105
Самостійна робота	65
Індивідуальні завдання	-
Кількість тижневих годин: ауд.	6

2. Мета, завдання та компетентності навчальної дисципліни

Патологічна морфологія є однією з провідних клінічних дисциплін ветеринарної медицини. В процесі її вивчення студенти повинні оволодіти теоретичними та практичними знаннями із загальнопатологічних процесів, патології різних органів і систем органів, патоморфології хвороб різної етіології, які зустрічаються на території України або можуть бути завезені в країну, а також із основами судової ветеринарної медицини. Особлива увага приділяється морфологічним аспектам діагностики різних хвороб і патологічних станів та встановленню причини загибелі тварин, у тому числі при проведенні судово-ветеринарної експертизи.

Курс навчальної дисципліни «Патологічна морфологія та судова ветеринарія» включає загальну патоморфологію, яка вивчає патологічні процеси, спільні для багатьох хвороб і патологічних станів, спеціальну патоморфологію, яка вивчає патологію органів і їх систем, а також окремі хвороби та основи судової ветеринарної медицини.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Патологічна морфологія та судова ветеринарія» є макроскопічні та мікроскопічні ознаки загальнопатологічних процесів (дистрофій, розладів кровообігу тощо),

патології різних органів, хвороб різної етіології (неінфекційних, інфекційних і паразитарних) та особливості проведення судово-ветеринарної експертизи трупів і живих тварин, а також різноманітних продуктів рослинного й тваринного походження. Таким чином, дисципліна «Патологічна морфологія та судова ветеринарія» об'єднує весь комплекс наук, з яких складається ветеринарна медицина.

Методи вивчення дисципліни: патолого-анатомічні (проведення патолого-анатомічного розтину); гістологічні (встановлення мікроскопічних змін при зафарбовуванні зрізів гематоксилином і еозином); гістохімічні (визначення гістохімічного складу клітин, тканин і органів за різної патології); електронно-мікроскопічні (виявлення змін у клітинах, тканинах і органах на ультраструктурному рівні).

Структура навчального курсу «Патологічна морфологія та судова ветеринарія» складається із: загальної патоморфології, спеціальної патоморфології і судової ветеринарії.

Міждисциплінарні зв'язки: успішне засвоєння матеріалу дисципліни «Патологічна морфологія та судова ветеринарія» тісно пов'язано з вивченням інших дисциплін. Патоморфолог і судовий експерт у галузі ветеринарної медицини в своїй роботі використовує методи біопсії, хірургії, гістології, гістохімії, електронної мікроскопії, враховує анамнез, клінічну картину хвороби, результати лабораторних досліджень (гематологічних, бактеріологічних, вірусологічних, паразитологічних, хіміко-токсикологічних), застосовує методи аналітичної хімії, радіоавтографії тощо.

Метою навчальної дисципліни «Патологічна морфологія та судова ветеринарія» є набуття теоретичних і практичних знань щодо структурних основ загальнопатологічних процесів, патології органів і їх систем та хвороб різної етіології для більш глибокого розуміння теоретичних основ ветеринарної медицини і посмертної діагностики, а також щодо методології й методики проведення судово-ветеринарної експертизи трупів і живих тварин та продуктів рослинного й тваринного походження

Основними завданнями вивчення навчальної дисципліни «Патологічна морфологія та судова ветеринарія» є:

- набути теоретичну підготовку із загальної й спеціальної патоморфології, а також судової ветеринарної медицини;
- оволодіти методами патолого-анатомічного розтину;
- освоїти методи мікроскопічної ідентифікації патологічних процесів і хвороб;
- оволодіти сучасними методами посмертної діагностики хвороб тварин різної етіології;
- освоїти методи проведення судово-ветеринарної експертизи;
- навчитись складати протокол патолого-анатомічного розтину та висновок судово-ветеринарного експерта.

Очікувані результати навчання – студент **повинен:**

знати: сучасні та новітні методи патоморфологічних досліджень тварин; особливості патоморфологічного прояву загальнопатологічних процесів,

патології різних органів і хвороб різної етіології; чинні закони та інші нормативно-правові акти щодо різних аспектів діяльності лікаря ветеринарної медицини; методологію й методика проведення судово-ветеринарної експертизи.

вміти: ставити посмертний діагноз на хвороби тварин різної етіології, проводити дослідження трупів тварин та об'єктів довкілля, які мають стосунок до загибелі тварини, володіти сучасними методами патоморфологічних і судово-ветеринарних досліджень.

Набуття компетентностей

Інтегральна компетентність (ІК)

Здатність розв'язувати складні задачі і проблеми у галузі ветеринарної медицини, що передбачає проведення досліджень та/або здійснення інновацій та характеризується невизначеністю умов і вимог.

Загальні компетентності (ЗК)

- ЗК7. Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.
- ЗК9. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні компетентності (СК):

- СК2. Здатність використовувати інструментарій, спеціальні прилади, лабораторне обладнання та інші технічні засоби для проведення необхідних маніпуляцій під час професійної діяльності.
- СК5. Здатність застосовувати методи і методики патолого-анатомічної діагностики хвороб тварин для встановлення остаточного діагнозу та причин їх загибелі.
- СК6. Здатність здійснювати відбір, пакування, фіксування і пересилання зразків біологічного матеріалу, відібраного під час патолого-анатомічного розтину, для лабораторних досліджень.
- СК7. Здатність організувати і проводити лабораторні дослідження й аналізувати їх результати.
- СК14. Здатність проводити судово-ветеринарну експертизу.
- СК19. Здатність здійснювати просвітницьку діяльність серед працівників галузі та населення.
- СК20. Здатність організувати, здійснювати і контролювати документообіг під час професійної діяльності.

Програмні результати навчання (ПРН):

ПРН3. Визначати суть фізико-хімічних і біологічних процесів, які відбуваються в організмі тварин у нормі та за патології.

ПРН5. Установлювати зв'язок між клінічними проявами захворювання та результатами лабораторних досліджень.

ПРН13. Розуміти логічну послідовність дій та вміти оформляти відповідну документацію під час проведення судово-ветеринарної експертизи.

3. Програма та структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Загальні поняття. Пошкодження. Розлади кровообігу.												
Тема 1. Вступна лекція. Смерть та посмертні зміни		2	-	-	-	6						
Тема 2. Дистрофії		4	-	10	-	8						
Тема 3 Некроз		2		2	-	-						
Тема 4. Розлади кровообігу		2	-	4	-	-						
Разом за змістовим модулем 1	40	10	-	16	-	14						
Змістовий модуль 2. Пристосування і компенсація. Запалення. Вади розвитку. Пухлини.												
Тема 1. Пристосування і компенсація		2	-	4	-	-						
Тема 2. Запалення		2	-	4	-	-						
Тема 3. Вади розвитку		-	-		-	8						
Тема 4. Пухлини		1	-	6	-	8						
Разом за змістовим модулем 2	35	5	-	14	-	16						
Змістовий модуль 3. Органопатологія												
Тема 1. Патоморфологія хвороб органів і систем		6	-	16	-	-						
Тема 2. Патоморфологія незаразних хвороб		4	-	-	-	10						
Разом за змістовим модулем 3	47	10	-	16	-	10						
Змістовий модуль 4. Патоморфологія заразних хвороб												
Тема 1. Патоморфологія інфекційних хвороб		20	-	25	-	-						
Тема 2. Патоморфологія інвазійних хвороб		-	-	4	-	5						
Разом за змістовим модулем 4	64	20	-	29	-	5						
Змістовий модуль 5. Загальна частина судової ветеринарії												

Тема 1. Поняття про судову ветеринарну медицину. Нормативні документи		6		6		6						
Тема 2. Експертиза живих тварин		2		2		-						
Тема 3. Судова танатологія		2		2		4						
Тема 4. Ветеринарна деонтологія		2		2		-						
Разом за змістовим модулем 5	24	12		12		10						
Змістовий модуль 6. Спеціальна частина судової ветеринарії												
Тема 1 Експертиза у випадках асфіксії.		4		4								
Тема 2 Експертиза при дії фізичних чинників.		4		4								
Тема 3 Експертиза при порушеннях годівлі та утримання тварин.		4		4								
Тема 4 Судово-ветеринарна токсикологія		6		6		10						
Разом за змістовим модулем 6	46	18		18		10						
Усього годин	240	75		105		60						

4. Теми лекцій

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
1	Вступна лекція. Смерть та посмертні зміни	2
2	Дистрофії	4
3	Некроз	2
4	Розлади кровообігу	2
5	Приспосувально-компенсаторні процеси	2
6	Запалення	2
7	Пухлини	1
8	Поняття про хворобу і діагноз.	2
9	Патологія локомоторного апарату.	2
10	Патологічна морфологія хвороб шкіри та її похідних.	2
11	Хвороби спричинені порушенням обміну речовин	2

12	Отруєння.	2
13	Поняття про інфекцію та інфекційні хвороби. Патоморфологія бактеріальних хвороб.	8
14	Патоморфологія вірусних хвороб.	8
15	Патоморфологія мікоплазмозів та хламідіозів.	2
16	Патоморфологія повільних вірусних і пріонних інфекцій.	2
17	Вступ до судової ветеринарії. Судова система України	2
18	Нормативні документи у галузі судової ветеринарії.	2
19	Експертиза речових доказів.	2
20	Експертиза живих тварин.	2
21	Судово-ветеринарна танатологія	2
22	Ветеринарна деонтологія	2
23	Експертиза при асфіксії	4
24	Експертиза при дії фізичних чинників	4
25	Експертиза при порушеннях годівлі та утримання тварин. Раптова смерть.	4
26	Судово-ветеринарна токсикологія	6
	Разом	75

5. Теми семінарських занять

Не плануються.

6. Теми практичних занять

Не плануються.

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Дистрофії	10
2	Некрози	2
3	Розлади кровообігу	4
4	Контрольна робота з теми: «Дистрофії. Некрози. Розлади кровообігу та лімфообігу».	
5	Компенсаторно-приспосувні процеси	4
6	Запалення	4
7	Пухлини	6
8	Контрольна робота з теми: «Компенсаторно-приспосувні процеси. Запалення. Вади розвитку. Пухлини.»	
9	Патоморфологія хвороб органів та систем	16
10	Контрольна робота з теми: «Органопатологія, незаразні хвороби»	
11	Бешиха свиней. Пастерельоз	2
12	Сальмонельоз. Сап.	2
13	Паратуберкульоз. Псевдотуберкульоз	2
14	Туберкульоз	2

15	Класична чума свиней	2
16	Хвороба Ауескі. Інфекційний енцефаломієліт коней	2
17	Інфекційна анемія коней	2
18	Мікози і мікотоксикози	3
19	Протозоози та гельмінтози	4
20	Контрольна робота з теми «Інфекційні та інвазійні хвороби»	
21	Судова система України	2
22	Нормативні документи в галузі судової ветеринарії	2
23	Експертиза речових доказів	2
24	Експертиза живих тварин	2
25	Судова танатологія	2
26	Ветеринарна деонтологія	2
26	Контрольна робота з теми: «Загальна частина судової ветеринарії»	
27	Експертиза за асфіксії та утоплення	4
28	Експертиза при дії фізичних чинників	4
29	Експертиза при порушенні умов годівлі, утримання та експлуатації тварин	4
30	Судово-ветеринарна токсикологія	6
31	Контрольна робота з теми: «Спеціальна частина судової ветеринарії»	
	Разом	105

8. Самостійна робота, назва тем і обсяг у годинах

№ з/п	Назва теми	К-сть год.
1	Історія розвитку патологічної морфології	6
2	Дистрофії	8
3	Вади розвитку в тварин	8
4	Пухлини.	8
5	Патоморфологія незаразних хвороб	10
6	Патоморфологія інвазійних захворювань	5
7	Поняття про судову ветеринарну медицину. Нормативні документи	6
8	Судова танатологія	4
9	Судово-ветеринарна токсикологія	10
	Разом	65

9. Зразки контрольних питань, тестів для визначення рівня засвоєння знань студентами

Комплекти тестів

На залік

Завдання 1 К.Г. Боль був основоположником _____ школи патологоанатомів.

Завдання 2 Патологічна анатомія використовує такі методи досліджень:

- А. розтин трупів
- Б. біохімічні методи
- В. експерименти на тваринах
- Г. клінічне обстеження
- Д. гематологічні дослідження
- Е. дослідження біопсій

Завдання 3 Вкажіть до яких шкіл відносяться вказані вчені:

1. К. Рокитанський	А. Петербурзька школа
2. Р. Вірхов	Б. Віденська школа
3. А. Раєвський	В. Харківська школа
4. Ф. Пономаренко	Г. Німецька школа

Завдання 4 Температура трупа в першу добу після смерті знижується приблизно на _____ °С за годину.

Завдання 5 Що впливає на швидкість та інтенсивність трупного заляккання?

- А. Температури навколишнього середовища
- Б. Причини смерті тварини
- В. Вид та порода тварини
- Г. Положення трупа
- Д. Швидкості руху повітря навколишнього середовища

Завдання 6 Укажіть характеристику перелічених рідин.

1. Трупний трансудат	А. Каламутний, обумовлений геморагічним запаленням
2. Кров	Б. Прозорий брудно-червоного кольору
3. Геморагічний ексудат	В. Непрозора, містить згустки

Завдання 7 Який механізм відноситься до морфогенетичних механізмів дистрофій?

- А. декомплексація
- Б. декомпозиція
- В. десквамація
- Г. деструкція

Завдання 8 Які з наведених дистрофій відносять до паренхіматозних диспротеїнозів?

- А. Зернисту дистрофію
- Б. Гіаліноз
- В. Рогову дистрофію
- Г. Гідропічну дистрофію
- Д. Амілоїдоз
- Е. Фібриноїдне набрякання

Завдання 9 Укажіть до яких груп відносять наведені пігменти.

1. Гемоглобіногенні	А. Ліпофусцин
2. Протеїногенні	Б. Феритин
3. Ліпідогенні	В. Аденохром

Завдання 10 До яких вуглеводів відносять наведені сполуки?

1. Глікозаміноглікани	А. Гіалуронова кислота
	Б. Муцини
2. Глікопротеїди	В. Гепарин
	Г. Глікоген
3. Полісахариди	Д. Мукоїди

Завдання 11 Укажіть відповідне визначення до наведених типів звапнення.

1. Дистрофічне звапнення	А. Відкладання вапна в органи з кальцифілаксією
2. Метастатичне звапнення	Б. Відкладання вапна в органи зі зниженою життєдіяльністю
3. Метаболічне звапнення	В. Відкладання вапна в органи, що виділяють кислі продукти

Завдання 12 Які з названих каменів знаходять в наведених органах?

1. Товстий кишечник	А. Вапняні
	Б. Ентероліт
2. Сечовий міхур	В. Пігментні
	Г. Оксалатні
3. Жовчні протоки та жовчний міхур	Д. Конглобати
	Е. Уратні

Завдання 13 До якого типу некрозу відносять наведені процеси?

1. Коагуляційний некроз	А. Анемічний інфаркт нирок
	Б. Енцефаломаліяція
2. Колікваційний некроз	В. Казеозний некроз в туберкулах
	Г. Ценкерівський некроз скелетних м'язів
3. Суха гангрена	Д. Мацерація м'яких тканин плоду, що загинув в матці
	Е. Пролежні на поверхневих ділянках тіла

Завдання 14 Який фактор лежить в основі розвитку застійних набряків?

- А. Гідростатичний тиск крові
- Б. Осмотичний тиск
- В. Онкотичний тиск
- Г. Проникність стінок кровоносних судин

Завдання 15 Вкажіть характеристику наведеним типам тромбів.

1. Червоні тромби	А. Щільні сірувато-білі, сухі, прикріплені до стінки судини
2. Білі тромби	Б. Темно-червоні, заповнюють весь просвіт судини
3. Змішані тромби	В. Строкаті, шаруваті, мають чіткі головку, тіло та хвіст

Завдання 16 Вкажіть до якого типу гіпертрофії відносять наведені процеси.

1. Вікарна гіпертрофія	А. Гіпертрофія передміхурової при старечій атрофії сім'яників
2. Нейрогуморальна гіпертрофія	Б. Гіпертрофія лівої нирки при видаленні правої
3. Компенсаторна гіпертрофія	В. Гіпертрофія лівого шлуночка серця при звуженні клапанного отвору

Завдання 17 До якого типу атрофій відносять наведені процеси.

1. Еволюційна атрофія	А. Атрофія тимуса в період припинення росту у тварин
	Б. Атрофія статевих залоз у старих тварин
2. Інволюційна атрофія	В. Атрофія пупкової артерії у новонароджених
	Г. Редукування фабрицієвої сумки у птахів з настанням статевої зрілості

Завдання 18 Які з наведених процесів є фазами запалення. Розташуйте їх залежно у послідовності розвитку.

- А. Диференціація
- Б. Реакція мікроциркуляторного русла
- В. Проліферація
- Г. Альтерація

Завдання 19 Запалення, яке характеризується утворення вогнищового або дифузного запального клітинного інфільтрату в стромі паренхіматозних органів називають _____

Завдання 20 Дифтеритичне запалення розвивається на слизових оболонках вистелених:

- А. Багаторядним миготливим епітелієм
- Б. Багат шаровим епітелієм
- В. Перехідним епітелієм
- Г. Зроговілим епітелієм

Завдання 21 До яких з видів ексудативного запалення відносять наведені типи.

1. Фібринозне запалення	А. Серозно-гнійне запалення
	Б. Абсцес
	В. Емпієма
2. Гнійне запалення	Г. Крупозне запалення
	Д. Гнійно-геморагічне запалення
	Е. Дифтеритичне запалення
3. Змішане запалення	Ж. Флегмона
	З. Фіброзно-гнійне запалення

Завдання 22 Властивостями пухлини є:

- А. Регуляція росту організмом
- Б. Автономний ріст
- В. Пристосувальний характер
- Г. Атипізм
- Д. Прогресія
- Е. Метастазування

Завдання 23 Для якої карциноми характерно наявність шкір?

- А. Веретеноклітинної
- Б. Плоскоклітинної
- В. Солідної
- Г. Криброзної

Завдання 24 З яких клітин утворюються наведені пухлини нервової тканини.

1. Гангліонейробласт	А. Епендиміома
2. Гліобласт	Б. Гангліонейробластома
3. Астроцит	В. Гліобластома
4. Епендімоцит	Г. Астроцитіома

Завдання 25 Які з названих етіологічних факторів відносять до певних груп тератогенних чинників?

1. Ендогенні	А. Перезрівання гамет
	Б. Вік батьків
	В. Віруси
	Г. Лікарські речовини
2. Екзогенні	Д. Споріднене розведення
	Е. Мутації

Завдання 26 Які з наведених патологій призводять до гіпертрофії лівого та правого серця?

1. Гіпертрофія лівого серця	А. Вада тристулкового клапана
	Б. Вада аортальних клапанів
	В. Хронічна емфізема легень
2. Гіпертрофія правого серця	Г. Звуження просвіту аорти
	Д. Хронічне запалення нирок

Завдання 27 Підберіть визначення до наведених типів пневмонії залежно від особливостей локалізації й величини уражених ділянок.

1. Ацинозна пневмонія	А. Запалення розповсюджується на всі частки легень
2. Лобулярна пневмонія	Б. Запалення розповсюджується на окремі часточки
3. Лобарна пневмонія	В. Запалення розповсюджується на цілу частку легень
4. Тотальна пневмонія	Г. Запалення розповсюджується на територію розгалуження термінальної бронхіоли

Завдання 28 Розташуйте запалення відділів кишечника послідовно за анатомічним знаходженням починаючи с тонкого кишечника.

- А. Проктит
- Б. Ілеїт
- В. Тифліт
- Г. Коліт
- Д. Дуоденіт
- Е. Єюнїт

Завдання 29 Підберіть визначення до наведених термінів.

1. Ендометрит	А. Запалення тільки слизової оболонки матки
2. Міометрит	Б. Запалення широких маткових зв'язок
3. Периметрит	В. Запалення серозної оболонки матки
4. Параметрит	Г. Запалення м'язової оболонки матки

Завдання 30 До яких видів енцефалопатій відносять наведені патології?

1. Диспластичні	А. Ішемія мозку
	Б. Цереброкорткальний некроз
2. Дисциркуляторні	В. Агірія
	Г. Сонячний удар
3. Дистрофічні	Д. Спадкова мозочкові атаксія
	Е. Мікроцефалія

На іспит

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ											
ОС Магістр спеціальність 21 ветеринарна медицина	Кафедра анатомії, гістології і патоморфології тварин ім. акад. В. Г. Касьяненка 2022 – 2023 н.р.	ЕКЗАМЕНАЦІЙНИЙ БІЛЕТ № 1 з дисципліни патологічна морфологія і судова ветеринарія	ЗАТВЕРДЖУЮ Зав. кафедри _____ 2022 р.								
Екзаменаційні запитання											
1. Назвіть паренхіматозні диспратейнози. Для кожної дайте характеристику мікроскопічних змін.											
2. Опишіть морфологічні зміни при вірусних захворюваннях котів (панлейкопенія, каліцивіроз).											
Тестові завдання											
1. Якими процесами супроводжується зменшення кількості жиру в жировій тканині?											
<table border="0"> <tr> <td>А. Серозна атрофія жиру</td> <td>Г. Жирова декомпозиція</td> </tr> <tr> <td>Б. Ліпоматоз</td> <td>Д. Ксантоматоз</td> </tr> <tr> <td>В. Слизова дистрофія жиру</td> <td></td> </tr> </table>				А. Серозна атрофія жиру	Г. Жирова декомпозиція	Б. Ліпоматоз	Д. Ксантоматоз	В. Слизова дистрофія жиру			
А. Серозна атрофія жиру	Г. Жирова декомпозиція										
Б. Ліпоматоз	Д. Ксантоматоз										
В. Слизова дистрофія жиру											
2. Підберіть характеристику зовнішнього вигляду до наведених видів інфарктів.											
<table border="0"> <tr> <td>1. Анемічний</td> <td>А. Мертва ділянка просякнута кров'ю, що виникла внаслідок припинення надходження артеріальної крові.</td> </tr> <tr> <td>2. Геморагічний</td> <td>Б. Утворюється в тих випадках, коли спазм судин по периферії інфаркту швидко зникає, судини по краю ділянки інфаркту розширюються, переповнюються кров'ю і виникає стаз</td> </tr> <tr> <td>3. Змішаний</td> <td>В. Має вигляд сірувато-білої або біло-жовтої ділянки некрозу, яка виникла внаслідок повного припинення кровопостачання.</td> </tr> </table>				1. Анемічний	А. Мертва ділянка просякнута кров'ю, що виникла внаслідок припинення надходження артеріальної крові.	2. Геморагічний	Б. Утворюється в тих випадках, коли спазм судин по периферії інфаркту швидко зникає, судини по краю ділянки інфаркту розширюються, переповнюються кров'ю і виникає стаз	3. Змішаний	В. Має вигляд сірувато-білої або біло-жовтої ділянки некрозу, яка виникла внаслідок повного припинення кровопостачання.		
1. Анемічний	А. Мертва ділянка просякнута кров'ю, що виникла внаслідок припинення надходження артеріальної крові.										
2. Геморагічний	Б. Утворюється в тих випадках, коли спазм судин по периферії інфаркту швидко зникає, судини по краю ділянки інфаркту розширюються, переповнюються кров'ю і виникає стаз										
3. Змішаний	В. Має вигляд сірувато-білої або біло-жовтої ділянки некрозу, яка виникла внаслідок повного припинення кровопостачання.										
3. Підберіть характеристику зовнішнього вигляду до наведених видів атрофій.											
<table border="0"> <tr> <td>1. Концентрична</td> <td>А. Орган зменшений в об'ємі, стінки потоншені, просвіт порожнини зменшений.</td> </tr> <tr> <td>2. Ексцентрична</td> <td>Б. Орган зменшений в об'ємі, стінки потоншені, порожнина розтягнута.</td> </tr> </table>				1. Концентрична	А. Орган зменшений в об'ємі, стінки потоншені, просвіт порожнини зменшений.	2. Ексцентрична	Б. Орган зменшений в об'ємі, стінки потоншені, порожнина розтягнута.				
1. Концентрична	А. Орган зменшений в об'ємі, стінки потоншені, просвіт порожнини зменшений.										
2. Ексцентрична	Б. Орган зменшений в об'ємі, стінки потоншені, порожнина розтягнута.										
4. Підберіть визначення до термінів.											
<table border="0"> <tr> <td>1. Омазит</td> <td>А. Запалення плеври.</td> </tr> <tr> <td>2. Периметрит</td> <td>Б. Запалення серозної оболонки матки.</td> </tr> <tr> <td>3. Плеврит</td> <td>В. Запалення книжки у жуйних тварин.</td> </tr> <tr> <td>4. Стomatит</td> <td>Г. Запалення слизової оболонки ротової порожнини.</td> </tr> </table>				1. Омазит	А. Запалення плеври.	2. Периметрит	Б. Запалення серозної оболонки матки.	3. Плеврит	В. Запалення книжки у жуйних тварин.	4. Стomatит	Г. Запалення слизової оболонки ротової порожнини.
1. Омазит	А. Запалення плеври.										
2. Периметрит	Б. Запалення серозної оболонки матки.										
3. Плеврит	В. Запалення книжки у жуйних тварин.										
4. Стomatит	Г. Запалення слизової оболонки ротової порожнини.										
5. З яких клітин утворюються наведені пухлини нервової тканини.											
<table border="0"> <tr> <td>1. Гангліонейробласт</td> <td>А. Епендимома</td> </tr> <tr> <td>2. Гліобласт</td> <td>Б. Гангліонейробластома</td> </tr> <tr> <td>3. Астроцит</td> <td>В. Гліобластома</td> </tr> <tr> <td>4. Епендимоцит</td> <td>Г. Астроцитома</td> </tr> </table>				1. Гангліонейробласт	А. Епендимома	2. Гліобласт	Б. Гангліонейробластома	3. Астроцит	В. Гліобластома	4. Епендимоцит	Г. Астроцитома
1. Гангліонейробласт	А. Епендимома										
2. Гліобласт	Б. Гангліонейробластома										
3. Астроцит	В. Гліобластома										
4. Епендимоцит	Г. Астроцитома										

6. Розташуйте наведені запальні процеси по ходу верхніх дихальних шляхів починаючи від носа	
А. Трахеїт	В. Бронхіт
Б. Риніт	Г. Ларингіт
7. Які ознаки характерні для наведених інфекційних хвороб?	
1. Ящур	А. Виразково-некротичні ураження шкіри
2. Вірусна діарея ВРХ	Б. Ерозивно-виразкове ураження слизових оболонок травного тракту
3. Злоякісна катаральна гарячка ВРХ	В. Везикулярна висипка
4. Фузобактеріоз	Г. Ерозивні ураження слизових носової порожнини, синусів.
	Д. Вогнищевий альтеративний міокардит
	Е. Помутніння рогівки, кератокон'юнктивіт
8. До якої групи лейкозів відносять наведені гемобластози птахів?	
1. Лімфоїдні новоутворення	А. Еритроїдний лейкоз
2. Мієлоїдні новоутворення	Б. Слабодиференційований лейкоз
	В. Ретикулоендотеліоз
	Г. Тимома
	Д. Мієлоцитоматоз
	Е. Хвороба Марєка
9. Де локалізуються піроплазміди?	
А. Еритроцитах крові	В. Тканинах паренхіматозних органів
Б. Лімфоцитах крові	Г. Лімфатичних вузлах
10. Укажіть порядок виникнення вторинних ознак смерті.	
А. Трупне залякання	Г. Трупне висихання
Б. Перерозподіл крові	Д. Трупні плями
В. Охолодження трупа	

Комплект контрольних питань

1. Дистрофія. Класифікація дистрофій.
2. Класифікація паренхімних(клітинних) білкових дистрофій..
3. Опишіть рогову дистрофію.
4. Гіаліново-крапельна і гідропічна дистрофія.
5. Класифікація мезенхімних (позаклітинних) білкових дистрофій.
6. Опишіть фібриноїдне і мукоїдне набрякання.
7. Гіаліноз і амілоїдоз.
8. Амілоїдна дистрофія: причини, патогенез, функціональне значення і наслідки.
9. Опишіть гемоглобіногенні пігменти.
10. Опишіть протеїногенні (тирозін-триптофанові) і ліпідогенні пігменти.
11. Жовтяниці і їх класифікація.
12. Порушення обміну нуклеопроїдів, їх функціональне значення,наслідки.
13. Ендогенні пігментації.
14. Сечокислий діатез.
15. Причини і патогенез утворення каменів (конкрементів), функціональне значення.
16. Справжні і несправжні шлунково-кишкові камені і причини їх утворення.
17. Опишіть остеомалюцію, рахіт і фіброзну остеодистрофію.
18. Опишіть метастатичне і метаболічне обвапнування. Функціональне значення та наслідок.
19. Вуглеводні дистрофії (порушення глікогенового обміну).
20. Опишіть жирові паренхімні дистрофії.
21. Опишіть жирові мезенхімні дистрофії.
22. Порушення обміну глікопроїдів (слизиста дистрофія).

23. Етіологія і патогенез некрозів.
24. Морфологічна характеристика некрозів.
25. Наслідки некрозів.
26. Назвіть основні види місцевих розладів кровообігу.
27. Гіперемії: визначення та їх класифікація.
28. Анемія, ішемія. Класифікація анемій.
29. Відмінності кровотеч від крововиливів. Основні форми крововиливів.
30. Механізми кровотеч.
31. Тромбоз. Класифікація тромбів. Значення тромбозу для організму.
32. Емболія: визначення, класифікація, значення для організму.
33. Відмінності тромбів від посмертних згустків.
34. Інфаркт: визначення, класифікація, значення для організму.
35. Класифікація інфарктів і їх наслідки.
36. набряк: визначення, патогенез і класифікація.
37. Водянки: визначення і їх значення для організму.
38. Морфологічні прояви компенсаторно-приспосувних і відновлювальних процесів.
39. Фізіологічна, репаративна і патологічна регенерація.
40. Морфологічна характеристика регенерації.
41. Значення регенерації для організму.
42. Регенерація сполучної тканини.
43. Регенерація епітеліальної тканини.
44. Регенерація м'язової тканини.
45. Регенерація нервової тканини.
46. Регенерація окремих органів і тканин.
47. Організація та інкапсуляція.
48. Морфологічна характеристика метаплазії.
49. Гіпертрофія та гіперплазія.
50. Причини, патогенез і закінчення запалення.
51. Морфологічні ознаки запалення.
52. Запалення і реактивність організму.
53. Альтеративне запалення.
54. Екзудативне запалення і його різновиди.
55. Катаральне запалення.
56. Проліферативне запалення (гранульоматоз).
57. Проліферативне запалення і його різновиди.
58. Морфологічна характеристика цирозів печінки.
59. Характеристика центральних і периферійних органів імунної системи птахів і ссавців.
60. Морфологічна характеристика імунної реакції.
61. Основні патологоанатомічні зміни нервової клітини.
62. Номенклатура запалень головного, спинного мозку і їх оболонки.
63. Зміни в головному мозку при вірусних захворюваннях.
64. Етіологічна і патоморфологічна класифікація ендокардитів.
65. Морфогенез бородавчастого ендокардита.

66. Патанатомія і патогенез травматичного епіперикардита.
67. Об'ємні зміни судин (аневризми, дилатації,ектазії, варикозні розширення)
68. Артеріосклероз і атеросклероз.
69. Об'ємні зміни в легенях (ателектаз, емфізема, гострий пневматоз).
70. Диференційна патоморфологічна характеристика катаральної бронхопневмонії і фіброзної (крупозної) пневмонії.
71. Морфогенез вірусної бронхопневмонії.
72. Номенклатура запалень різних відділів кишечника.
73. Патоморфологічна характеристика гострого і хронічного гастриту.
74. Крупозне і дифтеритичне запалення кишечника.
75. Токсична дистрофія печінки.
76. Цирози печінки.
77. Патоморфологічна характеристика нефритів.
78. Патоморфологічна характеристика нефрозів.
79. Аліментарна анемія.
80. Остеодистрофія.
81. Гіпо- і авітамінози А і Д.
82. Білом'язова хвороба.
83. Патанатомія і патогенез отруєння миш'яком і фосфором.
84. Патанатомія і патогенез отруєння сечовиною
85. Патанатомія і патогенез отруєння фосфорорганічними сполуками.
86. Патанатомія і патогенез отруєння сполуками ртуті.
87. Патанатомія і патогенез отруєння нітратами і нітритами.
88. Патологоанатомічні зміни при лучовій хворобі.
89. Сепсис.
90. Форми сибірської виразки у домашніх тварин.
91. Сибірська виразка у свиней.
92. Емфізематозний карбункул ВРХ.
93. Злоякісний набряк.
94. Браздот овець.
95. Пастерельоз ВРХ, свиней, кіз.
96. Пастерельоз овець.
97. Пастерельоз (холера) птахів.
98. Колібактеріоз.
99. Гостра і хронічна форми бешихи свиней.
100. Набрякова хвороба поросят.
101. Сальмонельоз (паратиф) поросят.
102. Сальмонельоз (паратиф) телят.
103. Сальмонельоз (тиф) водоплаваючих птахів.
104. Лістеріоз овець і свиней.
105. Лептоспіроз ВРХ.
106. Туберкульоз ВРХ.
107. Паратуберкульоз ВРХ.
108. Сап коней.
109. Некробактеріоз.

110. Віремічна форма чуми свиней.
111. Грудна і кишкова форма чуми свиней.
112. Чума птахів.
113. Чума ВРХ.
114. Інфекційна анемія коней.
115. Хвороба Марека.
116. Сказ собак.
117. Хвороба Ауескі у свиней і ВРХ.
118. Ящур ВРХ.
119. Віспа-дифтерит птахів.
120. Перипневмонія ВРХ.
121. Мікоплазмоз птахів.
122. Вірусний гастроентерит свиней.
123. Стахіботріотоксикоз ВРХ і коней.
124. Аспергільоз птахів.
125. Актиномікоз.
126. Бабезіоз.
127. Тейлеріоз.
128. Еймеріоз ссавців і птахів.
129. Інфекційний енцефаломієліт коней.
130. Міксоматоз кролів.
131. Місця розтину і їх характеристика.
132. Індивідуальні методи обережності і засоби безпеки при розтині.
133. Метод обробки рук за А.І.Абрикосовим (метод ЙКВ).
134. Дезодорація рук після розтину.
135. Захист лиця під час розтину від мух та мошкари.
136. Інструменти для розтину і їх хараткрестика.
137. Питання організації розтину.
138. Як пристосувати різні транспортні засоби для перевезення трупів і інфікованого ґрунта.
139. Відбір патматеріалу для лабораторних досліджень (бактеріологічного, вірусологічного, хіміко-токсикологічного та ін.).
140. Способи знищення трупів і трупних залишків.
141. Санітарно-технічні вимоги до секційних (прозекторіїв).
142. Метод повної і часткової евісцерації за Г.В.Шором.
143. Порядок розтину трупів за методом проф. К.Г.Боля.
144. Способи розтину грудної порожнини.
145. Способи розтину черевної порожнини ВРХ і коней.
146. Розтин трупів птахів.
147. Техніка розтину серця, легень, печінки і нирок.
148. Техніка розтину трупів курей.
149. Спосіб розтину спинного мозку, черепної і носової порожнин за Г.А.Янковим.
150. При яких інфекційних захворюваннях трупи загіблх тварин не розтинають?

151. Трупні ознаки.
152. Які прижиттєві розлади кровообігу і дистрофії симулюють посмертні зміни?
153. Значення анамнезу для складання протоколу патологоанатомічного розтину.
154. Значення описової частини протоколу патологоанатомічного розтину.
155. Форми опису внутрішніх органів і їх характеристика.
156. Опис порожнин тіла і компактних органів.
157. Схема опису порожнинних органів.
158. Чим можуть бути викликані патоморфологічні зміни у хворому організмі?
159. Основне захворювання.
160. Ускладнення основного захворювання.
161. Супутні захворювання.
162. Що є безпосередньою причиною смерті?
163. Заключна частина протоколу патологоанатомічного розтину.
164. Принципи побудови патолого-анатомічного висновку.
165. Предмет, мета і завдання судової ветеринарії.
166. Судова система України.
167. Нормативні документи, що регламентують судово-ветеринарну діяльність.
168. Закон України «Про судову експертизу».
169. Експертиза речових доказів.
170. Експертиза живих тварин.
171. Експертиза трупів тварин.
172. Професійні порушення в галузі ветеринарної медицини.
173. Судово-ветеринарна експертиза за асфіксії.
174. Судово-ветеринарна експертиза за утоплення.
175. Судово-ветеринарна експертиза за дії фізичних чинників.
176. Судово-ветеринарна токсикологія.
177. Судово-ветеринарна експертиза за порушень годівлі тварин.
178. Судово-ветеринарна експертиза за порушень утримання та експлуатації тварин.
179. Судово-ветеринарна експертиза за раптової смерті.

10. Методи навчання

Лекції, лабораторні заняття, навчальна практика, виробнича практика, самостійна робота.

11. Форми контролю

Усні та письмові (тестові) контрольні модульні роботи, залік, екзамен, навчальна практика, виробнича практика, курсова робота.

12. Розподіл балів, які отримують студенти. Оцінювання знань студента відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки

згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у НУБіП України» (від 26.04.2023 р., протокол № 10)

Рейтинг студента, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	Зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	Не зараховано

Для визначення рейтингу студента (слухача) із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу студента (слухача) з навчальної роботи $R_{\text{НР}}$ (до 70 балів): $R_{\text{дис}} = R_{\text{НР}} + R_{\text{АТ}}$.

13.Методичне забезпечення

1. Організація та проведення патолого-анатомічного розтину. // М. М. Омеляненко, С. Є. Гаркуша К.: «ЦП «Компринт». 2015. 59 с.
2. Тератологія. Методичні вказівки для лабораторних занять з дисципліни «Патологічна анатомія та розтин». Гаркуша С. Є. К.: «ЦП «Компринт». 2016. 28 с.
3. Судово-ветеринарна токсикологія: Методичні вказівки. Гаркуша С. Є. К.: «ЦП «Компринт». 2017. 59 с.
4. Основні принципи аналізу й узагальнення даних розтину та приклади оформлення патолого-анатомічних діагнозів: Методичні вказівки для лабораторних занять з дисципліни "Патологічна анатомія та розтин". Гаркуша С. Є. К.: «ЦП «Компринт». 2017. 72 с.
5. Методичні рекомендації з судово-ветеринарної експертизи пошкоджень, що виникають внаслідок дії на організм тварин патогенних фізичних чинників. Сердюков Я. К. та ін. К.: «ЦП «Компринт». 2016. 52 с.
6. Судово-ветеринарна експертиза у випадках асфіксії. Методичні рекомендації. Сердюков Я. К. та ін. К.: «ЦП «Компринт». 2016. 43 с.
7. Номенклатура і класифікація запалення. Методичні вказівки. Сердюков Я. К., Потоцький М. К. К.: «ЦП «Компринт». 2015. 34 с.
8. Програма та методичні вказівки з виробничої практики студентів факультету ветеринарної медицини / Укладачі Б. В. Борисевич, Я. К. Сердюков. К. 2014. 18 с.

14. Рекомендована література

Основна

1. Основи гістологічної техніки і морфофункціональні методи дослідження у нормі та при патології/ Горальський Л. П. та ін. Ж.:«Полісся». 2005. 288 с.
2. Зон Г. А. Патологоанатомічний розтин тварин: Навчальний посібник. Донецьк, ПП Глазунов Р.О., 2009. – 189 с.
3. Борисевич Б. В. Патологічна анатомія тварин. Частина 1: Підручник. К.: Аграр Медіа Груп. 2020. 418 с.
4. Борисевич Б. В. Патологічна анатомія тварин. Частина 2: Підручник. К.: Аграр Медіа Груп. 2020. 449 с.
5. Сердюков Я. К. Судово-ветеринарна танатологія: навчальний посібник. Я. К. Сердюков, С. Є. Гаркуша, та ін.. К.: «ЦП «Компринт». 2017. 104 с.
6. Патологічна анатомія тварин. Підручник. Під заг. ред. М. К. Потоцького та П. П. Урбановича. К.: Ветінформ. 2008. 900 с.
7. Зон Г.А. Судово-ветеринарна експертиза. Навчальний посібник. Суми.: „Мрія-1”. 2002. 258 с.

Допоміжна

1. Забелло Є. М. Патологічна анатомія інфекційних хвороб тварин. К.:”Аграрна наука.”. 1997. 246с.
2. Закон України „Про судову експертизу”.
3. Господарський кодекс України.
4. Кримінальний кодекс України.
5. Кримінально-процесуальний кодекс України.

15. Інформаційні ресурси

1. Макропрепарати - 800
2. Гістопрепарати - 110
3. Відкриті інтернет-джерела:
  1. Аграрний сектор України - <http://agroua.net/>.
  2. Мікросвіт <http://microsvit.info/>
  3. Вікіпедія - <http://uk.wikipedia.org/wiki>
  4. Медична бібліотека -<http://www.booksmed.com/infekcionnye-bolezni/>.
  5. Veterinary Medicine 10th edition <https://archive.org>
  6. Diseases of Poultry <https://www.thepoultrysite.com>
  7. Manual of Sheep Diseases, Second Edition <https://onlinelibrary.wiley.com>
  8. General Pathology Notes <https://www.cartercenter.org>
  9. Textbook of Veterinary General Pathology, 2nd Edition <https://vetbooks.ir>
  10. Common Viral Diseases <https://www.sciencedirect.com>
  11. Jubb, Kennedy & Palmer's Pathology of Domestic Animals <https://www.sciencedirect.com>
  12. Veterinary Forensics: Animal Cruelty Investigations, 2nd edition <https://www.wiley.com>

Навчальна практика з дисципліни «Патологічна морфологія і судова ветеринарія» забезпечує набуття студентами практичних навичок з організації й проведення патолого-анатомічного розтину та оформлення відповідної документації (протоколу патологоанатомічного розтину).

Мета навчальної практики з дисципліни «Патологічна морфологія тварин» полягає у підготовці студентів до самостійного проведення повного комплексу патолого-анатомічної діагностики.

Основними **завданнями** навчальної практики є:

1. Ознайомитися з місцями проведення розтину трупів загиблих тварин.
2. Ознайомитися з методами та засобами доставки трупів тварин до місця розтину.
3. Навчитися користуватися інструментами, які застосовуються для проведення патолого-анатомічного розтину.
4. Ознайомитися з технікою безпеки при проведенні патолого-анатомічного розтину.
5. Оволодіти технікою розтину трупів тварин різних видів.
6. Оволодіти методами відбору патматеріалу для додаткових досліджень (гістологічних, хіміко-токсикологічних, бактеріологічних, вірусологічних).
7. Оволодіти методами зберігання речових доказів.
8. Ознайомитися з способами знищення та знезараження трупів і трупних залишків.
9. Навчитися складати супровідні для направлення патматеріалу для додаткових досліджень (гістологічних, хіміко-токсикологічних, бактеріологічних, вірусологічних).
10. Навчитися правильно формулювати висновок про причину загибелі тварини та складати протокол патолого-анатомічного розтину.